

Siklóssy László: A magyar sport ezer éve. I. köt. A magyar sport óskora a legrégebb időtől Széchenyi István grófig (1927, 446 l.). II. köt. Széchenyi—Wesselényi és még egy nemzedék 1820—74. (1928, 671 l.) III. köt. A modern sportélet előkészítése 1875—96. (1929, 804 l.). — Ara kötve 100 P.

Méreteiben hatalmas, tartalmával lenyűgöző, művészi mellékleteivel gyönyörködtető munka, amellyel a szerző maradandó emléket, a kiadó osztatlan elismerést biztosít magának. Ez a három kötet elsőrendű kultúrtörténeti teljesítmény, magyar nemzeti cselekedet a legjavából, amely nemzedékről-nemzedékre hirdetni fogja a magyar faj szívósságát, lovagiasságát, életrelvőségét s az el nem vitatható adatok tömegével bizonyítja, hogy a magyar nemzet Európának egyik legrégebb sportnemzete. Ide kívánczik az I. kötet zárószavának következő megállapítása is: Sportunkat nem az iskola fejlesztette, hanem a nép ösztöne. (I., 431.)

A temérdek könyv között, amelyet egy emberöltő folyamán ismertettünk, azonban még alig akadt egy is, amely oly nehéz feladat elé állított volna, mint ez, amelyet nem annyira „ismertetni“, mint inkább *ismerni* kellene. Mégis bölcs mérsékléssel és folyóiratunk rendeltetésének szemmeltartásával megkíséreljük, hogy beszámoljunk róla. Végig fogunk száguldani a hivatott, mert írói rátermettséget, szakbeli tudást, ernyedetlen buzgalmat és lelkesedést magában egyesítő szerzőnek a maga nemében egyedül álló ezen anyaggyűjtésénél, kiemelve a minket közelebről érdeklő testnevelési részeket, befejezésül pedig nem hallgatjuk el bíráló észrevételeinket sem, amit lelkiismeretes tisztünk és a munka komolysága egyaránt megkövetel és megenged.

Siklóssy maga a III. kötet bevezetésében (1—19. l.) önvallomások formájában igen érdekesen nyilatkozik céljáról, eljárásáról, majd ugyanott perbe száll eddigi bírálóival. Munkám — írja — nem az volt, hogy egy meglévő anyagot feldolgozzak, azt előbb össze kellett gyűjtenem (3.), majd később: Ez a három kötet csak egy szartoszlopot jelent (18.). A sporttörténelem olyan tudományág, amelyet semmiféle anyaggyűjtés még nem előzött meg, ilyen (forrásbeli) okmánytárral szolgál e könyv (II., 10.). Ez az *anyaggyűjtés* volt tehát legfontosabb feladata és el kell ismerni, hogy azt a sok és sokféle nehézség ellenére sikeresen oldotta meg, noha itt-ott az ezernyi adat tömegében és tömkelegében helyes szemmértéke cserben hagyta és olyan kevésbé jelentős, aprólékos dolgokat is megörökített, amelyeket méltán mellőzhetett volna. Munkájának ez a gyűjtő, leíró iránya adja meg jellegét, amely mellett a kritikai szempont egészen háttérbe szorult. Az anyaggyűjtés mellett, sőt azzal kapcsolatban még egy nehézséggel kellett a szerzőnek megküzdenie: a különböző oldalak, érdekeltségek részéről támasztott igények arányos, helyes kielégítésével, mert különben minden egyoldalúság a látszólag mellőzött fél neheztelését, kritikáját váltotta volna ki. Óvakodnia kellett attól, hogy munkáját egyrészt pusztá díszműnek, sportalumnak, tárcagyűjtésnek, másrészt sportembereknek vagy testnevelőknek szánt szakmunkának tekintsék. Igyekezett minden félnek megadni a maga jussát (anélkül természe-

tesen, hogy immár valamennyien meg lennének elégedve): mégis úgy látjuk, hogy a címnek megfelelően mindvégig a sport áll homlokterében. A sportok zékafolyó háttéréből igyekezett előtérbe hozni a szigorúbb értelemben vett testnevelő sportokat (II., 12.). Így már az I. kötetben a következő idevágó fejezetekkel találkozunk: Kolostori iskola (118.), lovagi testnevelés, humanista testnevelés (Vittorino da Feltre, Aeneas Sylvius, Hieronymus Mercurialis stb., 134—42). Diáksportok testnevelés nélkül (163—68). Comenius A. J. az iskolai testnevelés kezdeményezője; Fortius redivivus és Orbis Pictus c. munkáinak elemzése (169—73; Comenius a tánc ellensége, 363; ugyanő már használja az atléta szót, 172; pártolja az ifjúság külföldi utazásait, iskolázását, 317.). A Ratio Educationis álmodozó testnevelési programja (Locke, Rousseau, Basedow, Tersztyánszky, Friml fordításában közli a Ratio idevágó szakaszát; ennek méltatását Fináczytól, ugyanez még a 119., 174., 401. l. Középkori neveléstört., Mária Terézia, Molnár Al., 397—403.). Mátyus István. Testgyakorlás története (404—12). Egyéb irodalmi megmozdulások (Székely gr. 1771-i Locke-fordítása, Rabelais, Montaigne, Rousseau, Tissot, Hufeland, Bessenyei György, 413—23). Guts-Muths nyomában (Gyarmathy L., Teleki I. gr., Bene F., Váradi Szabó J., Egger V., Fáy A. és „Eszmeburok“ c. hátrahagyott munkája, 424—30). A II. kötetben: A labdajáték (401. l. f.). Gimnasztika (440. l. f.). Torna: a kötelező iskolai tornatanítás kezdete, Nemzeti Tornaegylet (494. l. f.). Testnevelési irodalmunk (utal Lubrichnak „A torna fontossága a nevelésben“ c. értekezésére is). Gyermekek sportja (592. l. f.). A debreceni machinisták, majálisok (560.). A III. kötetben: Iskolai testnevelés (156. l. f.). Ifjúsági tornaversenyek (167. l. f.). A torna és atlétika párharca (197. l. f.). Kornis Gy.: „A magyar művelődés eszményei“ című művéről felette elismerően nyilatkozik és újabb adatait is közli.

Kritikánkat egy látszólag másodrendű kérdésen kezdjük, amelyhez szerzőnk az eddigi bírálatokkal szemben is következetesen ragaszkodik (I. a III. köt. előszavát). Értjük a *sport* fogalommeghatározását, amely szerinte így szól: Sport az a tevékenység, amely az egyén hivatásos foglalkozásának egyoldalúságát kiegészíti, az egyént annak káros következményeitől menti s a testi és szellemi tökéletességhez lehetőleg közel juttatja (I., 1.); majd enyhébben, de nagy általánosságban: A sport maga egy tevékenység neve (III., 6.). Hogy az előbbi meghatározás éppen nem helytálló, arra nézve talán elegendő, ha csupán a hivatásos sportolókra (professional), a túlzott sport és sportörület ártalmaira, kinövéseire és visszasságaira utalunk. (Az érdemes Coubertin br. is nem egyszer, legutóbb búcsúlevelében utalt ezekre.) Ugyanígy kifogásolható a következő meghatározás: *Sporttörténelem* ama különböző emberi cselekvések összehasonlító története, amelyeket az az emberi diszpozíció hozott létre, amely a modern embert sportolásra készíteti (I., 4.). Nem lehetne egyszerűbben így mondani: sporttörténelem a testi kultúra terén felmerülő eseményeknek időbeli és összehasonlító felsorakoztatása. A legkülönbözőbb s jórészt feledésbe ment forrásokból és a Nemzeti Múzeum gyűjteményeiből kiásott egykorú képes mellékletek a munkának díszére vál-

nak s egyik főerőssége, amihez méltán sorakoznak a magyar költőkből merített jellemző részletek. Képekről szólva, úgy látjuk, hogy könyvünk túlságosan bővelkedik a bajnokok előkelő ábrázolásában, amivel szemben, minden személyi kultúrától menten, azt valljuk, hogy pl. annak az arcképének, aki éveken keresztül elnöke volt a MOTESz-nek, a magyar olimpiai bizottságnak, sőt az OTT-nak is (e két utóbbinak még hozzá első elnöke) és aki az ifjúsági tornaversenyeket megalapította, nem lett volna szabad hiányoznia ebből a standard-műből: annál kevésbbé, mert érdemeit maga a szerző is kellőképen méltányolja. Aki e munkával avégből, hogy gazdag anyagát forrásként felhasználja és feldolgozza, behatóan óhajt foglalkozni, az fájdalmasan fogja nélkülözni a mindhárom kötetet felölelő név- és tárgymutatót, amely — úgy látszik — a szerző hibáján kívül, főleg anyagi okokból maradt el. (Csak az I. kötet végén van egy hely- és személynévmutató.) Ezt a hiányt feltétlenül és sürgősen kellene pótolni, amire nézve az OTT sorozatos kiadványai kedvező alkalmat nyújtanak. Siklóssy munkáját tudományos és közművelődési szempontból kedvezően egészítené még ki a magyar sport és testnevelés bibliográfiája is, amelyet tudomásunk szerint a Bibliográfiai Központ keretében M. Buday Júlia készít elő. Eredetileg tervbe vették e mű kiadását német, francia és angol nyelven is, amitől azonban a rendkívüli költségekre való tekintettel elálltak. Nem lehetne-e azonban legalább a felette érdekes és értékes képanyagot megfelelő idegen felírásokkal egy albumban egyesítve, így aránylag csekély befektetéssel a művelt külföldet is Magyarországnak kiváló sportbeli multjával és rátermettségével megismertetni?

A mondottak után Siklóssy munkája nem szorul külön ajánlásra, művelődéstörténeti jelentőségével meggyőzően szól önmagáért és hirdeti a magyar faj osztályrészét az emberképzéssel szervesen összeforrt testi kultúrában.

Kemény Ferenc.

Dr. Hajnal Dávid: *A kor iskolája.* (Különlenyomat a felsőkereskedelmi iskolai tanárképzőintézet gyakorló felsőkereskedelmi iskolájának 1928/29. tanévi Értesítőjéből.) Bp. 1929. (22 l.)

Emelkedett szempontú, komoly tanulmány Hajnal Dávid értekezése, amelyet érdemes elolvasni. Olyan kérdésekről és problémákról van benne szó, amelyeket tudomásul kell venni. A felvetett kérdések egy részét a szerző megnyugtató módon, ügyes boncolással talán végleg megoldja maga is; más részük azonban olyan, hogy a legjobb ember- és nemzetnevelő pedagógusok elmélyedő figyelmét és komoly segíteni-akarását is megérdemli. Ezekben a szerzőnek az az érdeme, hogy felhívja rájuk a figyelmet.

A szerző tanulmányának ötlete talán ezekben a sorokban van kifejezve: „Hogyan értendő az a kiáltó *ellentét* az ideális tartalmú pedagógia és a nagybeteg társadalom között? A feleletkeresés erre a kérdésre tartozunk a társadalomnak, amely gyermekeit nekünk adja nevelésre, de nem kevésbbé örmagunknak, hogy lelkiismeretünket megnyugtassuk.“ Úgy gondolja, hogy a teljes tökéletesség eszményéből levezetett pedagógiai normákat nem szabad